

ALECU DONICI, PROFIL LITERAR ȘI CULTURAL (APROAPE) COMPLET

Galina ANIȚOI

Institutul de Filologie Română „Bogdan P.-Hasdeu”

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3166-1472>

În anul 2019, editura *Știința*, perseverând în demersul său meritoriu de a repune în circuitul valoric și a reactualiza creația scriitorilor clasici români, precum și a scriitorilor prea puțin cunoscuți, și-a completat colecția *Moștenire* cu volumul *Alecu Donici. Opere* (subtitlu: *Fabule. Poezii. Traduceri*). Pe masa cititorului a ajuns opera aproape integrală a celui pe care Eminescu l-a numit – asigurându-i astfel „locul de cinste în istoria poeziei române” (Maria Sleahtițchi) – *Donici – cuib de-nțelepciune*.

Remarcăm, din capul locului, organizarea judicioasă a materialului literar în două compartimente: *I. Opere originale* și *II. Traduceri*. Cel dintâi include fabulele și poeziile apărute în volume („Fabule”, Cartea I și Cartea a II-a, editate la Cantora *Foiei Sătești*, 1842) și periodice ale timpului, dar și câteva texte postume.

Compartimentul al doilea conține traduceri ale lui Alecu Donici din limba rusă. La cele cunoscute deja, s-au adăugat, cum ni se aduce la cunoștință în *Notă asupra ediției*, patru texte inedite: povestirea *Toată viața femeiască în câteva ceasuri* a scriitorului Osip Senkowski; un fragment intitulat *Marea Neagră și împrejurimile sale* dintr-un studiu monografic al cercetătorului rus A. I. Zașciuc; un fragment din *Memoarul brigadierului Moreau de Brasey despre bătălia din anul 1711 de la Stălinești pe Prut*; *Notițe despre Eparhia Chișinăului*, articol de A. I. Zașciuc.

Ediția de față, îngrijită de neobositul Mihai Papuc, încorporează întreaga – atât pe cât a fost posibil – moștenire literară și culturală a lui Alecu (Alexandru) Donici și are meritul, așa cum remarcă îngrijitorul în aceeași *Notă asupra ediției*, de a fi „mult mai cuprinzătoare” (p. 23) în raport cu edițiile anterioare care „își propuneau să readucă în actualitate” (p. 23) doar fabulele,

considerate scrierile cele mai reprezentative ale lui Donici, lăsând însă într-un con de umbră traducerile sale.

Volumul se deschide cu studiul introductiv *Alecu Donici, azi*, semnat de doctorul habilitat în filologie Maria Șlehtițchi. E un studiu foarte documentat, lucrat cu multă acribie, cu reflecții critice pe marginea receptării operei lui Donici de către posteritate și cu judecăți de valoare privind locul pe care îl ocupă scriitorul „în spațiul istoriei valorice și culturale a literaturii române” (p. 15). Aici găsim profilul amplu, realizat până în cele mai mici detalii, al lui Alecu Donici lucrătorul în jurisprudență, omul de cultură, fabulistul, poetul, traducătorul.

Considerându-l „unul dintre cei mai productivi fabuliști, dacă nu cumva cel mai cunoscut autor de fabule de la mijlocul secolului al XIX-lea” (p. 8), Maria Șlehtițchi susține – și pe bună dreptate – că actualitatea acestei specii literare este în afara oricărei discuții, căci „cum ar putea să-și piardă actualitatea textele ce critică vicii umane și racile sociale?” (p. 8). Mai mult, fabulele lui Donici rămân valoroase prin „limbajul poetic încă viu azi, chiar dacă moldovenismele își fac prezența cam frecvent, iar unele cuvinte și expresii au intrat în inerența proces de arhaizare și istoricizare” (p. 8), fapt care „procură cititorului atent revelații estetice” (p. 8).

Un aspect important al creației sale îl constituie și traducerile, domeniu în care Donici „a excelat (...), de unul singur sau în colaborare cu prietenul său Constantin Negruzzi” (p. 12). Textele pe care le-a tradus cu măiestrie și într-un limbaj foarte expresiv – *Țiganii* de Alexandr Pușkin, *Toată viața femeiască în câteva ceasuri* de Osip Senkowski, *Satire și alte poetice compuneri* de Antioh Cantemir (tradusă împreună cu scriitorul C. Negruzzi), traducere „cu cel mai important impact cultural și istoric pentru întregul areal românesc” (p. 12), *Tunsul* de A. F. Veltman, *Marea Neagră și împrejurimile sale* de A. I. Zașciuc; Fragment din *Memoarul brigadierului Moreau de Brasey despre bătălia din anul 1711 de la Stălinești pe Prut*; *Torrentele și oamenii* de Mihail Lermontov; *Notițe despre Eparhia Chișinăului* de A. I. Zașciuc – o fac pe Maria Șlehtițchi să afirme că A. Donici „ar merita așezarea numelui său în galeria ilustrațiilor traducători români din secolul al XIX-lea” (p. 12).

Reperetele cronologice, notele și comentariile și iconografia care însoțesc această ediție, toate purtând semnătura lui Mihai Papuc, contribuie la mai buna cunoaștere și înțelegere a operei lui Alecu Donici.

Relevanța cărții *Alecu Donici. Opere. Fabule. Poezii. Traduceri* constă în plenitudinea sa. Datorită fabulelor (care sunt incluse și în programa școlară)

creația lui Donici este (re)pusă în circulație la nivelul unui public larg de cititori. Celelalte componente/ aspecte ale activității literare și culturale a scriitorului de origine basarabeană mizează pe resuscitarea interesului, cel puțin, în cercurile restrânse ale publicului specializat. Din rândul acestuia din urmă opera lui Al. Donici (încă) își așteaptă exegeții, căci, la ora actuală, își exprimă regretul Mihai Papuc, nu există „o ediție critică a operelor lui Alecu Donici, cu o analiză pertinentă a acestora (...), o analiză făcută în baza întregului arsenal de date și informații cu referință la Alecu Donici, introduse în circuitul științific de istoricii literari” (p. 22).

Necesar și util, volumul de față e o dovadă incontestabilă că în istoria literaturii române Donici are „locul său”, „nișa sa” (Maria Șlehtițchi). Să-l (re)citim, să-l (re)descoperim!

Notă: Articolul a fost realizat în cadrul proiectului de cercetare 20.80009.1606.03 *Contexte socio-culturale autohtone și interconexiuni europene în creația populară și literatura cultă din Basarabia (sec. XIX până în prezent)*, Institutul de Filologie Română „Bogdan Petriceicu-Hasdeu” al MECC.